

Co je to sešâ?

Biblistika | 18.3.2016 @ 7.00

Hebrejské slovo שֵׁלָא (sešâ) se vyskytuje 71 krát v 31 žalmech, v Abakukovi 3 krát a jeho význam je nejasný, takže jej některé překlady zcela vypouštějí (např. Český ekumenický). V tomto článku uvedu jeho významné interpretace, s nimiž jsem se dosud setkal. Plný výčet všech výskytů slova sešâ uvádím v příloze na konci článku.

Mezihra. Septuaginta překládá sešâ slovem διαψαλμα (diapsalma), tj. něco jako „skrzžalmí“, což by mohlo znamenat, že sešâ či diapsalma fungovaly jako značka pro hudební mezihru (takto Derek Kidner)¹. Peter Enns a Tremper Longman III tuto domněnku potvrzují odkazem na podobné slovo *salā* perského původu, které může znamenat „zvuk strun“². Ačkoli se tento názor těší oblibě, Enns a Longman upozorňují, že ono diapsalma ze Septuaginty je spíše kvalifikovaným odhadem než jistým a doslovným přenesením původního významu³.

Ztišení. Na podporu názoru, že sešâ je místo ztišení zpěvu a nástupu mezihry, by přispěla i Strongova konkordance, která sešâ odvozuje od שָׁלָא (sâlâ), což znamená „skončit“ či „odmítnout“ podobně jako příbuzné כָּלָא (kâlâ), tj. „skoncovat“. Jako pokynu ke ztišení se slovu sešâ rozuměl například Luther⁴.

Navěky a amen. V Targumech, tj. volných parafrázích a výkladech Hebrejské bible v aramejštině, se sešâ překládá například aramejským נַעֲלֵל (navěky)⁵.

Klanění se. Dle některých zdrojů (např. NBS) může být sešâ odvozeno i z aramejského kořene שָׁלַע, tj. „poklonit se“. V tomto případě by tedy opět šlo o liturgickou funkci⁶.

Pozvedání. James W. Thirtle navrhuje příbuznost sešâ s hebrejským שָׁלַל (sâlal), což znamená „pozvednout“. Sešâ by tak nebylo ani tak přerušením žalmu za účelem mezihry, jako spíše výzvou k okamžitému pozvednutí srdce a hlasu a pokračování ve zpěvu⁷, aby se hrálo *forte* nebo *crescendo*⁸. Je-li kořenem skutečně sâlal, pak sešâ mohlo vyzývat i k pozvedání rukou nebo očí za účelem repetice⁹, což je však dost nepravděpodobné, protože někdy je sešâ uprostřed myšlenky či věty (Ž 55,8.20)¹⁰. Nemůže-li být sešâ znaménkem repetice, nemůže být ani znaménkem rozdělení strof v textu žalmů¹¹. Podle Thirtla a dále také B. B. Edwardse by tedy sešâ mělo obnášet spíše apel na emocionálně zesílené vyznávání žalmu. Druhý význam hebrejského sâlal, totiž „zhodnotit“, by zde nabyl relevance. Žalm by tak byl v okamžiku sešâ obohacen o vroucnost v horlivém vyznání emocionálně zatíženého obsahu. Sâlal jako „pozvednout“ by zde vyzývalo k pozvednutí duše a sâlal jako „zhodnotit“ by zde vyzývalo k zintenzivnění vyznávání¹².

Všechny dosavadní interpretace jsou do značné míry kompatibilní. Jejich ohlas nalézáme u Diodora z Tarsu, který sešâ pokládá za „změnu v rytmu a stylu“¹³ nebo v Geseniově slovníku ke Starému zákonu, dle nějž šlo o „změnu v normálním přednesu“¹⁴. Je však funkce sešâ pouze

technická? Řehoř z Nyssy například pokládal diapsalmata za „učení od Ducha svatého, k němuž tajemně dochází v duši“¹⁵. Pro takový názor neexistuje žádná opora. Přesto se zdá, že sešlâ je více než hudební značka.

Zdůraznění myšlenky. B. B. Edwards upozorňuje, že ačkoli se sešlâ vyskytuje v mnoha různých kontextech, vždy se jedná o kontext zásadní důležitosti. Jde o témata spjatá s dějinami Izraele, s Božím majestátem a spravedlností, s ochranou zbožných a potrestáním nehodných nebo se smutkem z pocitu oddělení od Boha. Sešlâ by tak fungovalo jako jakýsi apel na náboženské povědomí Izraele, které vzývá Hospodina a vyprošuje si Jeho intervenci¹⁶. Edwards tuto funkci dokládá na mnoha příkladech z celého žaltáře. Sešlâ je podle něj jakýsi vykřičník za voláním o pomoc a o vyslyšení modlitby¹⁷. Edwards dále tvrdí, že sešlâ bylo spojeno s „troubením na trubky nad zápalnými oběťmi“ (Nu 10,10; Lv 25,9), které bylo odlišeno od zpěvu a mělo sakrální význam, protože zatímco zpívat mohli různí vybraní levité, na trubky mohli troubit pouze kněží (1Par 15,16–28; 16,4–6; 2Par 5,12; 29,26–28; Ezd 3,10; Neh 12,35). Žalmista podle Edwardse umístil sešlâ právě na ta místa, která vzývala Boha Izraele nejintenzivněji a která měla být okamžikem troubení.

[Sešlâ] je básníkem umístěno do pasáží, u nichž při chrámové písni sbor kněží stojící proti sboru levitů zatroubil na trubky (ללו). Právě vyřčená slova byla mocnými tóny tohoto nástroje označena a přenesena vzhůru k Jehovovu uchu. Tato přímlovná hudba kněží byla podpořena levity ráznými tóny harf a jiných strunných nástrojů, odtud pak řecké διαψαλμα¹⁸.

Důkaz spojení mezi sešlâ, chrámovou bohoslužbou a troubením, můžeme spatřit i v Tamidu, což je traktát Mišny zachycující chrámovou praxi v období druhého chrámu. Zde se píše, že „když levité dosáhli konce kapitoly žalmů, zatroubili sérii troubení a lidé, kteří přihlíželi, se poklonili“, že „na konci každé kapitoly se zatroubilo“ a po každé sérii troubení se lidé poklonili¹⁹.

Tak či onak, Edwardsův postřeh poskytuje prostor dalšímu biblickému intertextovému výzkumu. Lze skutečně dokázat, že sešlâ plnilo de factor didaktickou funkci v teologickém vyučování při chvalách? A pokud ano, jak mohou sešlâ informovat naši teologii Starého zákona?

Významy sešlâ, které jej vysvětlují jako hudební značku, jsou do značné míry kompatibilní. Mezihrů může doprovázet ztišení, klanění se, či pozvedání rukou, očí nebo hlasu. Jakákoli interpretace by zde platila, sešlâ je místo zastavení, které propůjčuje žalmu jakousi plastičnost. Sešlâ je vrásnění, které probíhá v místě střetu textu s jeho vyznáváním. Na tomto pozadí nakonec platí i docela běžný a na první pohled nekvalifikovaný překlad sešlâ jako „zastav se a poslouchej“ nebo „zde počkej a zamysli se nad tím“, který uvádí populární zdroj²⁰. Sešlâ by pak bylo pokynem k **mezihrě**, při níž se Izrael **zastaví a poslouchá**, tj. **ztiší, pokloní a pozvedne** svůj hlas v prosbě o budoucí spásu a v myšlence na spásu minulou.

Z tohoto důvodu jsem si slovo sešlâ s celou jeho ambivalencí oblíbil a uvádím jej do názvu tohoto blogu. I ten se neustále snaží být takovým sešlâ, totiž místem zastavení mezi textem a jeho vyznáváním.

1. Derek Kidner, *Psalms 1–72*, 51
2. Enns & Longman, 616; Viz též ČSP, 658
3. Enns & Longman III, 485; B. B. Edwards, „Studies in Hebrew Poetry“ BS 5/17, 67
4. Edwards, 69
5. Edwards, 66; Viz např. anglický překlad Targumu k Žalmu 3. Tento názor pronikl do Jeronýmovy Vulgáty, kde se uvádí semper, latinské slovo stejného významu²¹ Viz např. Žalm 3 ve Vulgátě. Sělá tak bylo chápáno ve smyslu dnešního „amen“, tj. „tak se staň“²² Nový biblický slovník, 914
6. NBS, 914
7. James W. Thirtle, *Titles of the Psalms: Their Nature and Meaning Explained* (1904), 146
8. NBS, 913
9. NBS, 914
10. B. B. Edwards, 68
11. Edwards, 70
12. Edwards, 71
13. Blaising & Hardin, 20
14. William Gesenius, *A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament*, (Cambridge: 1906), 700
15. Blaising & Hardin, 20
16. Edwards, 72n
17. Edwards, 77
18. Edwards, 79
19. Tamid 7,3
20. Příkladem za mnohé je heslo Selah na Wikipedii

Výskyty sělâ v Žalmech

Výskyty jsou uvedeny dle číslování v anglických biblích, které je oproti našemu číslování často posunuté o jeden verš zpět.

V první knize: Ž 3,2; Ž 3,4; Ž 3,8; Ž 4,2; Ž 4,4; Ž 7,5; Ž 9,16; Ž 9,20; Ž 20,3; Ž 21,2; Ž 24,6; Ž 24,10; Ž 32,4; Ž 32,5; Ž 32,7; Ž 39,5; Ž 39,11

Ve druhé knize: Ž 44,8; Ž 46,3; Ž 46,7; Ž 46,11; Ž 47,4; Ž 48,8; Ž 49,13; Ž 49,15; Ž 50,6; Ž 52,3; Ž 52,5; Ž 54,3; Ž 55,7; Ž 55,19; Ž 57,3; Ž 57,6; Ž 59,5; Ž 59,13; Ž 60,4; Ž 61,4; Ž 62,4; Ž 62,8; Ž 66,4; Ž 66,7; Ž 66,15; Ž 67,1; Ž 67,4; Ž 68,7; Ž 68,19; Ž 68,32

Ve třetí knize: Ž 75,3; Ž 76,3; Ž 76,9; Ž 77,3; Ž 77,9; Ž 77,15; Ž 81,7; Ž 82,2; Ž 83,8; Ž 84,4; Ž 84,8; Ž 85,2; Ž 87,3; Ž 87,6; Ž 88,7; Ž 88,10; Ž 89,4; Ž 89,37; Ž 89,45; Ž 89,48

Ve čtvrté knize: 0

V páté knize: Ž 140,3; Ž 140,5; Ž 140,8; Ž 143,6

U Abakuka: Abk 3,3; Abk 3,9; Abk 3,13

<http://selah.diet/biblistika/co-je-to-sela/>